

Nr 112.

Uppläst och godkänd hos Första kammaren den 25 maj 1910.
— — — — Andra kammaren den 25 maj 1910.

Riksdagens skrifvelse till Konungen, i anledning af väckt motion om åvägabringande af lagändring i syfte att bereda större trygghet för en bättre vård af och hushållning med enskildes skogar.

(Jordbruksutskottets utlåtande nr 75).

Till Konungen.

Uti en inom Riksdagen väckt motion har hemställts, att Riksdagen måtte hos Eders Kungl. Maj:t anhålla, det Eders Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning, om och på hvad sätt större trygghet för en bättre vård och hushållning med den yngre och växtligare skogen skulle kunna ernås genom ändringar uti lagen angående vård af enskildes skogar, samt för Riksdagen framlägga det förslag, som däraf kunde föranledas.

Till stöd för denna framställning har motionären anført följande:

»Vid behandlingen af Kungl. Maj:ts proposition och särskilda utskottets däröfver afgifna förslag till lag angående vård af enskilda skogar yttrade åtskilliga talare, att erfarenheten sannolikt komme att visa, att

Bih. till Riksd. Prot. 1910. 10 Saml. 1 Afd. 1 Band. 25 Häft. (Nr 112—119.) 1

lagens fundamentala bestämmelser om skogsvården behöfde göras mera effektiva, men att man nu finge nöja sig med hvad förslaget innehöll och hoppas på att insikten om de fördelar en god skogsvård medförde skulle mer eller mindre komplettera lagens svaghet.»

Denna lags bestämmelse om skogsvården ligger som bekant i första delen af § 1 och lyder:

»Å skogsmark, tillhörig enskilda, må ej afverkning så bedrifvas eller efter afverkningar med marken så förfaras att skogens återväxt uppenbarligen äfventyras.» Innebörden däraf är — eller borde vara, dels att vid afverkning vare sig ett tillräckligt antal frödugliga träd kvarlämnas eller att afverkningen på annat sätt begränsas till arealen, så att själsädd från intill liggande skogsbestånd kan äga rum, samt att i båda fallen markberedning bör ske — eller också afverkningen begränsas till en sådan blädning, att de kvarlämnade träden bilda ett växtligt något så när slutet skogsbestånd, men ock att, om i de båda första fallen själsädden misslyckas, vederbörande afverkare eller markägare måste medelst sädd eller plantering sörja för återväxt. Men då vederbörande myndigheter vid undersökningen om huruvida vanskötsel ägt rum, till följe af de bestämmande orden »uppenbarligen äfventyras», måste utgå från att vanskötseln skall vara alldeles gifven, reduceras alltså här förut angifna innebörd till ett minimum däraf.

Med stöd af lagen kan emellertid den som gjort sig skyldig till vanskötsel åläggas att draga försorg om att ny skog må i sinom tid uppkomma i den afverkades ställe, men däremot lägger lagen icke något verksamt hinder i vägen för en sköflare att inom ett årtionde kunna spoliera hela det mest växtliga skogskapital, som finnes på en egendom. Att detta kan eller får ske, beror hufvudsakligen därpå, att ett på grund af vanskötsel eventuellt utverkadt förbud mot vidare afverkning skall upphöra, så snart hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande borgen ställts för utförandet af de vederbörande afverkare ålagda kulturåtgärder. Äfven med den allra största påpasslighet hos skogsvårdsstyrelsen att vid en pågående skogssköfling utverka ett afverkningsförbud, kan en dylik yrkesidkare under några få år totalt spoliera den växande skogen på ett vanligt hemman eller en medelstor egendom. Ty såfort ett för vanskötsel utfärdadt förbud är upphäfdt, kan sköflingen fortsättas och denna manöver behöfver icke upprepas många gånger för att allt skall vara expedieradt.

Men, säger man, genom de af skogsvårdsstyrelsernas biträden meddelade råd och upplysningar om huru en god skogsvård bör bedrifvas,

skall väl insikten om och intresset för en god vård af och klok hushållning med skogen så småningom vinna alltmer terräng.

Ja, erfarenheten har nog också visat, att laglydiga personer äro angelägna om att icke i strid mot lagen bedriva sin afverkning, men då de upplysningar därom, som, åtminstone inom Gäfleborgs län, alltid på begäran lämnas, måste hålla sig inom lagens räckvidd, blir också effekten däraf begränsad därefter, så att till och med i dylika fall ytterst sällan en klok hushållning med det växtligaste skogskapital kan blifva följden; och naturligtvis så mycket mindre då af alla dem, som icke bry sig om hvarken goda råd eller lagen, hvilka dess värre ingalunda äro så få.

Redan vid lagens tillkomst var den välbelägna unga furuskogen starkt hotad af pågående export af pitprops och s. k. egyptiska sparrar, och sedan dess har tillkommit en kanske ännu större fara för den unga granskogens bestånd genom den kolossala ökningen af cellulosa- och trämasseproduktionen, hvilken kräfver mycket stora kvantiteter massved, hvartill toppar efter sågtimmer eller gallringsvirke numera icke förslå långt.

Det är också just vanskötseln af det unga och växtligare skogsbeståndet, som är farligast och dess värre äfven synes tilltaga. Ty om denna vanskötsel icke hejdats, skola vi aldrig vare sig med sådd eller plantering, som blott kan ske inom en viss begränsning, komma till den bättre skogsvård, som för vårt land är så ytterst viktig.

Behovet af lagens skärpning synes mig redan ur denna synpunkt vara uppenbart, men därför gifves äfven ett annat skäl.

Därmed skulle uppenbarligen det starka intresse, som sågverksbolag och massfabrikanter hittills haft att inköpa skogrika hemman och egendomar, helt säkert väsentligt minskas. Det är nämligen just friheten för den enskilda ägaren att hastigt realisera sitt skogskapital, som nästan tvingar sågverksbolaget eller trämassebolaget att för tillgodoseendet af sitt framtida behof af råvara inköpa skogsegendomar, hvilket helt naturligt skulle i allmänhet underlätas, därest utsikt funnes att genom inköp af skogsprodukten kunna fylla detta sitt behof.

En såväl ur nationalekonomisk som social synpunkt så viktig fråga som ett laga skydd emot en otillbörlig exploatering af det yngre och växtligare skogsbeståndet bör därför lösas — och utan onödiga dröjsmål lösas snart.

I fråga om sättet och formen för en dylik utgick domänstyrelsen på sin tid från idén om vissa åldersgränser, under det att Riksdagen i sin skrifvelse till Kungl. Maj:t år 1896 framkastade tanken på att vid sidan om en gemensam återväxtlag hafva speciella sådana för vissa landsdelar, medan återigen ett par norrländska landsting utarbetade en

dimensionslag eller rättare ett förslag därtill. Åldersgränsen vore lätt att tillämpa för ett likåldrigt skogsbestånd, men desto svårare för ett olikåldrigt, hvarförutom samma åldersgräns icke lämpligen kunde bestämmas för landets södra, mellersta och nordliga delar.

En dimensionslag återigen, hvilket mått som än valdes, komme nästan lika ofta att utgöra hinder för afverkning af träd, hvilka ur skogsvårdssynpunkt böra borttagas, som för sådana, hvilka ur samma synpunkt böra kvarstå, och måste därför kompletteras med kostsamma utsyningar af undermåliga oväxtliga träd samt torde för öfrigt svårigen lämpa sig till utveckling af eller utbyggnad på en återväxtlag.

Tanken på speciella lagar för olika landsdelar återigen synes mig böra upptagas endast under den förutsättningen, att tillfredsställande och för hela landet lämpliga bestämmelser icke kunde infogas i den nu gällande lagen om vård af enskildas skogar. En dylik fruktan synes mig dock icke vara särdeles befogad, ty målet: förekommande af den yngre och växtligare ståndskogens alltför starka exploatering, bör vara behöfligt i alla de län, där nyssnämnda lag gäller.

De tillägg eller ändringar, som för ändamålets vinnande synas mig nödiga, gälla 1, 2, 4, 6 och 13 paragraferna. Utan alla anspråk på att ha funnit de lämpligaste uttrycken torde det dock vara på sin plats att ange förslag därom, ehuru blott såsom exempel på dylika tillägg eller ändringar. Om sålunda grundbestämmelsen i § 1 erhöile följande lydelse: »Å skogsmark, tillhörig enskilda, må ej afverkning så bedrifvas eller efter afverkning med marken så förfaras att skogens återväxt och en fortgående skälig afkastning af den växtligare ståndskogen uppenbarligen äfventyras, — så kunde, synes det mig, däri-genom å ena sidan det yngre och växtligare skogsbeståndet skyddas mot en alltför stark eller hänsynslös afverkning utan att å andra sidan skogens ägare komme att lida af något för honom skadligt intrång däraf. Några svårigheter att skilja emellan den växtligare skog, hvar- under faller alla yngre bestånd, och en svagt eller mindre växtlig skog, synas mig lika litet böra förekomma som vid afgörandet af huruvida genom en afverkning skogens återväxt uppenbarligen äfventyrats eller ej. För afgörandet däraf — likasom ock öfver huruvida en fortgående skälig afkastning uppenbarligen äfventyrats eller ej — bör det sunda omdömet i regel vara tillräckligt, och där skogens ägare misstror sitt eget omdöme, kan han på begäran erhålla anvisning därom af skogs-vårdsstyrelsens biträden.

Då det för häradsrättens eller öfverexekutors beslut om eventuellt afverkningsförbud bör vara af vikt, att synemännens utlåtande äfven

bör innehålla förslag om huruvida och i hvad mån ett förbud mot vidare afverkning bör med hänsyn till vanskötselns art och omfång omfatta hela eller viss del af den återstående ståndskogen samt tid eller villkor för dess upphörande, så synes ett tillägg af sådan innebörd böra göras i § 2.

Enär tiden för ett dylikt förbud i § 4 är begränsad till dess de föreskrifna åtgärderna för återväxtens betryggande å den afverkade skogsmarken blifvit vidtagna, så torde äfven i denna paragraf ett tillägg böra göras af den innebörd, att dels förbudet må gälla intill dess att genom de vidtagna åtgärderna återväxten kommit i ett tillfredsställande skick och dels att, därest förbudet grundar sig på vanskötsel af växtligare skog på sådant sätt att förutnämnda villkor för dess upphörande icke är tillämpligt, viss längre eller kortare förbudstid må kunna bestämmas.

Beträffande återigen § 6 med dess syfte att af den till en vanskötsel skyldige lättare erhålla säkerhet för kulturåtgärdernas fullgörande än eljest, emot den erhållna friheten att kunna tidigare fortsätta med vanskötseln, så synes mig denna böra omarbetas i den riktning, att förbud, som i 4 eller 5 § är nämndt, upphör när därför stadgade villkor äro uppfyllda samt af skogsvårdsstyrelsen godkända, hvarvid eventuellt ställd pant eller borgen för kulturåtgärders fullgörande ock skall återställas.

Hvad slutligen beträffar den redan nu så till vida otillfredsställande § 13 att däri ingen hänsyn tages till rättsförhållandet emellan upplåtare och afverkare, så torde i viss mån redan däraf och än mera, därest förut antydda ändringar genomföras, behovet af dess omarbetning framträda. Denna omarbetning torde böra gå ut på, att väl afverkaren fortfarande må stå för vanskötselns följder, men att, därest genom aftal, tillkommet före 1905 års början eller före den dag sedermera genomförda ändringar om skogsvården träda i tillämpning samt äfven efter sistnämnda dag äro gällande, en och samma innehafvare af dylik afverkningsrätt kan visa, att han till följe af det hinder denna lag för honom åstadkommit att uttaga virke, hvartill han eljest enligt aftalet haft rätt, därigenom icke af skogen erhållit valuta i värde motsvarande hvad han för afverkningsrätten utgifvit jämte 5 % ränta å hvad som genom afverkningar icke amorterats därå, så bör upplåtarens hålla honom skadeslös för skillnaden eller den förlust, som på dylikt sätt tillkommit. Enklare att tillämpa blefve det visserligen, om för de träd, som uti ifrågavarande fall måste kvarlämnas, ersättning skulle utgå för deras då befintliga värde, men då i så fall helt säkert upplåtarens komme att drabbas oskäligt tungt, synes mig en dylik lösning icke böra komma

i fråga. Men skulle vid tillämpningen svårigheter anses möta att låta förstnämnda rätt till ersättning omfatta de aftal, som ingåtts både före år 1905 och före den dag en eventuellt skärpt lagförändring trädte i tillämpning, så må då hellre denna rätt inskränkas till blott sistnämnda fall.

Helt naturligt böra de af mig här ofvan framkastade förslag till ändringar icke anses såsom annat än antydningar om den riktning, hvori de enligt min åsikt böra gå och mer eller mindre förtjäna att tagas till ledning vid det fortsatta arbete som erfordras för att syftet — ett bättre skydd för den yngre och växtligare skogen — må medelst lämpliga ändringar af lagen kunna vinnas.

Då en och annan torde hysa den uppfattningen, att landets skogsvårdsstyrelser, som vid gemensamma möten, där mångsidig erfarenhet är representerad, kunna dryfta dylika spörsmål och därför vore bäst skickade att taga initiativ om sådana ändringar, som af mig här ofvan föreslagits, därest de ansågos nödiga, så tillåter jag mig uttala den meningen, att dessa mötens organisation och korta arbetstid lägga hinder i vägen för en omsorgsfull beredning af mera viktiga ändringar i lagen om vård af enskildes skogar.

I ett dylikt fall torde nog det på erfarenhet grundade omdömet mera genomtänkt kunna göra sig bättre gällande, om skogsvårdsstyrelserna, där så anses nödigt, lämnas tillfälle att hvar för sig afgifva yttrande öfver ett förarbetadt förslag.»

Då 1896 års skogskommitté i sitt förslag till lagstiftningen för vården af enskildes skogar stannade vid att förorda antagandet af en återväxtlag, uttalade kommittén samtidigt, att en sådan lag icke kunde anses tillfredsställande, och anförde särskildt, att det förnämsta felet hos detta slag af lagar vore, att ett ingripande i anledning af öfverdrifven afverkning i allmänhet komme för sent, för att de skadliga verkningarna af densamma skulle kunna på önskvärdt sätt förhindras.

Vid behandlingen af den proposition, som på grundvalen af kommitténs betänkande framlades för 1903 års Riksdag och som föranledde nu gällande lagstiftning angående vård af enskildes skogar, uttalades, såsom motionären också framhållit, den farhågan, att lagens bestämmelser skulle visa sig otillräckliga för ernående af en tillfredsställande skogsvård, särskildt i hvad denna afsåge ett skydd för den unga och växtliga skogen. Om och det måste erkännas, att den nya lagstiftning-

gen verkat mycket godt, och att under skogsvårdsstyrelsernas förtjänstfulla verksamhet förhållandena i afsevärd mån utvecklats till det bättre, samt att en rätt uppfattning om och ett verkligt intresse för en förbättrad skogsvård börjat göra sig mer och mer märkbara, så framgår dock af de berättelser rörande skogarnas tillstånd och skötsel, hvilka årligen afgifvas af skogsvårdsstyrelserna i olika landstingsområden, att dessa farhågor i viss mån blifvit bekräftade.

Af dessa berättelser inhämtas nämligen bland annat, att sköflingar, hvarigenom det unga växtliga skogskapitalet tillintetgöres genom förtidig och planlös afverkning, företrädesvis förekommer, då afverkningsrätt till skog upplåtits äfvensom vid inköp af skogsfastigheter i utslutande syfte att fortast möjligt tillgodogöra sig den befintliga ståndskogen utan tanke på skogens framtida afkastning.

I den mån värdet å de mindre virkessortimenten stegrats, hvilket under de sista åren varit fallet icke allenast på grund af den betydliga utvecklingen af landets trämasseindustri, utan ock därför att smärre virke i stora mängder exporterats utan förädling, har naturligtvis efterfrågan å dessa sortiment ökat och anmärkta missförhållanden blifvit alltmera iögonenfallande.

Från denna synpunkt finner Riksdagen syftet i motionärens framställning vara behjärtansvärdt.

Riksdagen är dock icke öfvertygad, att en formulering af § 1 i lagen den 24 juli 1903 angående vård af enskildes skogar i den riktning motionären antydtt vore lämplig. Det kan fastmer med hänsyn till svårigheten att åstadkomma tillfredsställande lagbestämmelser, hvilka tillräckligt tydligt angifva gränserna för skogsägarens befogenhet, ifrågasättas, huruvida icke mera skulle kunna vinnas genom ett lämpligt utvidgande af skogsvårdsstyrelsernas befogenhet att verksamt ingripa till förhindrande af en afverkning, hvarigenom uppenbarligen ett ungt, växtligt skogsbestånd skulle komma att ödeläggas. Det gäller nämligen att härvidlag, såsom jämväl af motionären framhållits, noga fasthålla vid, att förhållandena i landets skilda delar äro ganska växlande, och att lagen alltså måste noggrant afpassas med hänsyn härtill.

Motionärens förslag till ändring af § 13 i nyssnämnda lag måste Riksdagen bestämdt ogilla. Riksdagen kan nämligen icke finna något skäl föreligga att ställa den, som förvärfvat rätt till skog genom nyttjanderättsaftal, i gynnsammare ställning än den, som förvärfvat sådan rätt genom annan upplåtelseform.

På förslag af enskild motionär anhöll Riksdagen år 1908 i skrifvelse till Eders Kungl. Maj:t, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta utreda,

i hvad mån inskränkning borde ske i den uti förutnämnda lag medgifna rätt att genom ställande af pant eller borgen bringa meddeladt afverkningssförbud att upphöra, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde gifva anledning. Enligt hvad Riksdagen erfarit, har domänstyrelsen i med anledning häraf afgifvet underdånigt utlåtande hemställt, att § 6 i berörda lag måtte erhålla följande lydelse: »Förbud, som i 4 eller 5 § är nämndt, upphöre, där såsom pant för fullgörande af de åtgärder, som för skogsmarkens återställande i skogbärande skick finnas erforderliga, hos öfverexekutor kontant nedsättes ett belopp, ej understigande de uppskattade kostnaderna för samma åtgärders vidtagande.»

En ändring af lagen om vård af enskildes skogar den 24 juli 1903 är sålunda genom Riksdagens omförmälda skrifvelse bragt under Eders Kungl. Maj:ts pröfning. I sammanhang med denna pröfning synes enligt Riksdagens förmenande jämväl ifrågavarande lagstiftning i hvad den lider af de nu framhållna bristerna lämpligen böra upptagas till behandling. På grund häraf får Riksdagen anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning om och på hvad sätt ändring och tillägg i 1903 års lagstiftning angående vård af enskildes skogar må kunna åvägabringas i ändamål att förekomma uppenbar sköfling af ungskog samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 25 maj 1910.

Med undersätlig vörtnad.
